

L'ETAPA DE L'ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DEL CENTRE. PRIMERS APUNTS D'APROXIMACIÓ

M. DOLORS SABATER PUIG

La Festa del Badiu, un mirall ciutadà

Si imaginem la Festa del Badiu com un gran mirall que reflecteix la realitat ciutadana i el seu context, a més de ser realitat en si mateixa, mirar-lo d'una sola llambregada per llegir-hi els 50 anys de la seva història ens ofereix un mosaic bellugadís amb una perspectiva d'anàlisi profundament interessant. Una perspectiva d'anàlisi que projecta diferents matisos de l'evolució de la nostra ciutat, de la nostra societat i del nostre país en els darrers cinquanta anys.

Si centrem la mirada en cadascuna de les tesselles d'aquest mosaic, podem descobrir-hi petits i grans universos –més o menys polièdrics– i autèntics calidoscopis. Desenes o centenars d'històries dins d'una història, històries lligades per un fil que, al llarg dels anys, des del seu inici fins ara, ens descobreix el sentit d'un camí traçat en origen.

Amb significants i significats de tot ordre, des dels més personals i vivencials fins als més comunitaris, culturals, socials i polítics, els tangibles i els intangibles que es

projecten des d'aquest immens mirall que és la Festa del Badiu, aquests cinquanta anys reclamen un espai en el món documentat i documentable. Cal fer transcendir tot el pòsit emmagatzemat al cap, al cor i a la pell dels milers de vivenciadors de la festa sumats durant aquest mig segle —que l'han i l'hem viscuda forjant-la o passejant-la— i començar a escriure'l per preservar la memòria col·lectiva de la història contemporània més recent. Cal començar-ho a fer ara, quan, tot i que ja falten moltes de les persones que han protagonitzat diferents etapes d'aquesta història, encara hi ha molts testimonis que poden aportar la seva memòria i la seva documentació. Fa deu anys, en celebrar-se els 40 de la festa, l'Associació de Veïns del Centre ja va començar aquesta tasca de recuperació que enguany, al voltant del 50è aniversari, ha aconseguit una materialització interessant. S'ha publicat una edició monogràfica de *Revista de Badalona*, s'ha fet l'exposició al Museu i ara *Carrer dels Arbres* ofereix aquesta sèrie d'articles.

Parada de la rateta, Festa del Badiu de 1995. Museu de Badalona. Arxiu d'Imatges. Fons Associació de Veïns del Centre.

Amb tot, això només ha estat un esbós per començar. Se m'acudeixen com a mínim cinc aspectes —i segur que n'hi ha molts més— fàcilment objectivables a través dels quals es pot documentar i interpretar l'evolució d'aquets 50 anys: *a)* l'associacionisme a la ciutat i les seves sinergies i xarxes (a través del moviment de les entitats que hi han participat), *b)* el seu paper d'agora, les reivindicacions i lluites dels diferents moments polítics i socials (lluites i reivindicacions que s'hi han projectat); *c)* l'evolució de les expressions musicals, culturals i lúdiques —a través de tot el que s'hi ha programat—, *d)* els factors humans, tant la pluralitat de persones que s'han integrat als equips de treball i els han dinamitzat com les que s'han sentit cridades a participar-hi i han constituït, plegades, l'autèntic batec de la festa, i *d)* la significació especial de l'espai físic, el parc, i la significació, també, de la seva evolució.

Però analitzar-ho i descriure-ho tot, amb el necessari rigor documental i historiogràfic, és una immensa tasca, apassionant però ara com ara inabastable. Per això, en aquesta oportunitat d'escriure una part de la història de la festa, motivada pel seu 50è aniversari, modestament escric, només, uns apunts d'aproximació.

L'etapa de l'AV del Centre

Em toca centrar-me en l'etapa en què va ser l'Associació de Veïns del Centre de Badalona qui va aixoplugar la festa, l'etapa més llarga si tenim en compte que comença l'any 1977 —tot just poc després de fundar-se l'associació— i que, ininterrompudament, ha continuat i segueix en marxa fins ara mateix, quan ja s'està començant a escalfar la roda organitzativa per a l'edició del 2013. El 6 de maig del 2012

ha representat, doncs, la trenta-sisena edició de la festa amb la implicació d'aquesta associació veïnal. En aquest període, hi ha hagut temps per a les transformacions que, tot i existir, no han fet trontollar mai el consolidat marc de continuïtat en què es mou la festa. Es pot dir que hi ha uns valors i alguns trets que, tot i transformats, perduren en el seu substrat i la identifiquen.

La importància que té la Festa del Badiu dins l'Associació de Veïns del Centre es pot calibrar en la quantitat d'hores i de persones que es dediquen a la seva planificació, valoració i execució, i es pot comprovar al llarg d'actes i publicacions internes de l'entitat. Però queda molt ben definida per Salvador Droch, un dels seus expresidents i persona que ha seguit vinculada a l'entitat i a la festa fins ara:

«L'Associació de Veïns del Centre és un espai obert de trobada del veïnat, de reflexió, de participació i de treball per la millora del barri i la ciutat. L'organització de la festa és una de les tasques importants que preocupa més els membres de l'associació.

En els dies de la festa, de la seva preparació, es crea un ambient especial entre la gent que hi treballa, que fa molt fàcil la relació personal, l'intercanvi sobre els problemes del barri, les propostes de noves idees i de millora.

D'alguna manera la Festa del Badiu és la plasmació en un sol dia del que és l'associació durant tot l'any: valors com la solidaritat, la participació, el compromís, la ciutadania, etc. són presents en la festa i són presents i són la raó de ser durant la resta del any. Potser a més de dir 'fem de Badalona un gran Badiu', podríem dir 'fem de Badalona una gran Festa del Badiu».¹

D'altra banda, el caràcter de la festa no ha estat mai de consum intern de l'entitat veïnal, sinó tot al contrari. S'ha plantejat des de l'inici com una festa de ciutat, oberta i inclusiva, i és evident que ha aconseguit, com expressa Jaume Oliveras, expresident de l'entitat, que Badalona la tingui en compte i la marqui en vermell al calendari: «Cinquanta anys és una xifra rodona, però també un guarisme suficient per indicar que un esdeveniment es converteix en patrimoni de la societat que l'embolcalla. Per això, la Festa del Badiu és molt més que una trobada d'amics o la celebració d'una entitat concreta. Seria impensable una primavera sense la diada festiva a Can Solei, de la mateixa manera que no entendriem un any sense Cavalcada de Reis o sense Cremada del Dimoni, comparacions que mai no seran exagerades. La Festa del Badiu és el que és i s'ha d'escriure en vermell a l'agenda». ²

Aprendre de la trajectòria

La mirada analítica sobre el procés i la significació de la festa —més que no pas una mirada merament expositiva— s'ha plasmat en aquest 50è aniversari, a més d'en les publicacions esmentades, en la celebració de dues taules rodones. El motiu d'aquest enfocament és la necessitat de donar valor i de fer explícits els aprenentatges que comporten els processos d'organització i el significat que adquireixen les actuacions ciutadanes, i el llegat que aporten al conjunt de la societat i de la ciutat. Així, doncs, es van celebrar dues taules rodones durant el mes de maig de 2012. Una va tenir lloc al Museu el dia 30, en el marc de l'exposició, i va comptar amb la participació de Joan Mayné —director del Museu—, de Josep Soler Amigó —president de l'AVC—, de Joan Josep Rotger —expresident de l'AVC

i antic membre del Consell de l'Agrupament Sant Jaume—, de Ricard Rodon —com a responsable dels agrupaments Sant Jaume i Rosa Boqué en l'origen de la festa— i de mi mateixa com a expresidenta de l'entitat veïnal.

L'altra, celebrada el 9 de maig a la plaça de Pompeu Fabra, va ser la xerrada-debat *Seguim construint la història*, on vaig tenir l'oportunitat de participar com a moderadora. Es va fer en el marc de la Festa Major Alternativa, organitzada per la Coordinadora Popular de Festes de Maig de Badalona (CPFM), i amb aquesta xerrada es donava valor al treball organitzatiu que aporta la construcció d'espais ciutadans que estructuraven el teixit ciutadà des de l'associacionisme i la participació, i es buscava analitzar les claus que fan possible que algunes iniciatives acabin consolidant-se i essent autèntics referents de ciutat. Referents de ciutat des d'una perspectiva comunitària compromesa i transformadora. Amb Josep Soler com a representant de l'Associació de Veïns del Centre per parlar dels 50 anys de la Festa del Badiu, Toni Flores com a representant de la Comissió de Cultura de Llefia per parlar dels 30 anys del Carnestoltes i Juan José Guerreiro com a representant de la Fundació Ateneu Sant Roc —que enguany també ha celebrat els 40 anys de l'Esplai Borinot—, per parlar dels 25 anys de la Fira d'Artesania-Mostra d'entitats, vam intentar identificar les aportacions que aquestes tres festes fan al conjunt de la ciutat i al propi sentit de ciutat, i es va analitzar què podíem aprendre i projectar d'aquestes trajectòries organitzatives i festives consolidades a l'alça i amb evidents indicadors d'èxit social i polític des d'una perspectiva de construcció comunitària estructurant, ideològicament oberta i inclusiva, compromesa, participativa, crítica i democràtica.

En aquest context, i com una de les claus d'èxit de la Festa del Badiu, Josep Soler va destacar la continuïtat d'uns valors heretats de l'etapa prèvia a l'AV del Centre, els valors propis de l'escoltisme, i molt concretament de l'escoltisme català, plenament vigent i resistent durant el franquisme. Compromís per sobre de tot. Compromís amb el país, amb la llengua, amb la natura, amb la ciutat, amb els valors i drets humans, amb la comunitat. Amb els anhels de democràcia, justícia i llibertat. Implicació d'un nombrós grup de persones, intergeneracional, amb aportació voluntària de temps, creativitat, esforç i recursos personals amb un alt sentit de pertinença. Aquesta consideració feta per l'actual president de l'associació veïnal va sorprendre, en certa manera, perquè actualment, en la memòria col·lectiva que és té sobre la Festa del Badiu, el públic en general (exceptuant les persones que ho han protagonitzat) no té una consciència clara d'aquest origen ni d'aquest *continuum* en el substrat. I es podria dir, fins i tot, que aquesta consciència d'un cert *continuum* que obtenim ara en mirar la trajectòria sencera, no era percebuda en el moment en què es va viure el relleu organitzatiu.

No pertoca ara, en aquest article, plasmar tot el que va donar de si aquella xerrada-debat compartida amb Toni Flores i Juanjo Guerreo, (i on també va intervenir Anna Pérez Català com a representant del Consell de la Joventut de Badalona, per expressar les dificultats que l'associacionisme juvenil està trobant durant aquesta legislatura governada per l'alcalde Albiol, així com les fórmules de resposta autogestionada que es proposen), però sí que cal fer esment d'un denominador comú de la trajectòria de les tres festes posades damunt la taula: la seva sostenibilitat i eficàcia operativa basada en el compromís ciutadà voluntari i voluntariós de les persones

implicades, i l'aprenentatge i progrés evolutiu del treball d'organització participatiu, democràtic, transversal, intergeneracional, cooperatiu i en xarxa. D'aquest darrer element, el del treball en xarxa, se'n va destacar un aspecte que altra vegada uneix el passat amb el present, la Taula de Cultura. Tant l'Associació de Veïns del Centre com la Fundació Ateneu de Sant Roc com la Comissió de Cultura de Llefià formen part i promouen l'actual Taula de Cultura de la ciutat, un espai de trobada i intercanvi d'idees, propostes i bones pràctiques que va néixer al febrer de 2009 impulsat amb l'objectiu de treballar per la cultura de forma transversal, ambiciosa i crítica. La iniciativa, nascuda a partir d'uns espais de treball i debat convocats per Òmnium, va prendre el nom de Taula de Cultura precisament per recuperar la memòria i l'esperit de la Taula de Cultura de l'Assemblea Democràtica de Badalona, de l'època predemocràtica, un organisme directament vinculat a la recuperació de les Festes de Maig. Tal com documenta Joan Soler i Amigó, exregidor de Cultura de l'Ajuntament de Badalona, «La Taula de Cultura, organisme unitari vinculat a l'Assemblea Democràtica de Badalona, que aplegava intel·lectuals, treballadors i activistes dels diferents àmbits culturals durant l'època de la transició a la democràcia, va preparar les primeres noves Festes de Maig, d'abans de la constitució del primer Ajuntament democràtic. Ja que les eleccions van ser al final d'abril de 1979 i les Festes de Maig eren unes setmanes més tard (es va aconseguir que l'Ajuntament franquista, ja a les acaballes, les inclogués en el seu pressupost!). No sols va ser un cartell d'actes més o menys atractius, sinó la girada de la truita d'aquelles “Fiestas de Primavera” oficialsques. Era la descoberta d'un nou sentit de festa, conquerit entre tots: festa i ciutadania.»³

Unes noves Festes de Maig on la Festa del Badiu, heretada de l'escoltisme i assumida plenament per l'Associació de Veïns del Centre, esdevindria punt de referència per a tota la ciutat.

Transformacions en continuïtat

És fàcil pressuposar que el pas d'una festa nascuda el 1963 en el si d'un agrupament escolta confessional, a festa d'una associació veïnal progressista nascuda en plena transició democràtica havia de representar una ruptura significativa. És fàcil pressuposar-ho, però és erroni, ja que si bé s'esdevenen molts canvis —evidentment deixa de ser la festa de l'agrupament—, també es mantenen molts dels seus aspectes més identificatius. En realitat, aquesta nova etapa marca un

Cartell de la Festa del Badiu de 1984. Museu de Badalona. Arxiu d'Imatges. Fons AV del Centre.

procés de transformació i de permeabilitat a la realitat social i política de la ciutat i del país, però les bases essencials de la festa es mantenen, tal com es desprèn de la lectura de diverses visions de la festa publicades en el monogràfic que li ha dedicat *Revista de Badalona*, per diferents autors, alguns d'ells presidents de l'entitat al llarg d'aquests anys. En cito un parell:

«Totes les festes tenen el seu llenguatge i, de retruc, les claus per entendre'l. Talment, el Badiu del parc es manifesta amb trets molt propis. S'emparenta amb històries de resistència cívica i amb reivindicacions socials de tota mena, al mateix temps que lliga una gent determinada, de diversos punts cardinals de la ciutat però d'idèntic esperit de poble. És precisament en això on es distingeix d'altres trobades: és l'espai on la ciutat es fa més poble. Tot i els conceptes globals i les reivindicacions sense fronteres, entre els arbres de Can Solei i Ca l'Armús es traginen les complicitats de l'ample veïnatge badaloní, amb el pòsit de l'escoltisme resistent, el congrés de cultura vindicant o l'aire fresc del moviment veïnal. Trobada de moltes trobades i història de moltes històries; anys d'anada i tornada, teixint complicitats de tota mena.»⁴

«En tot cas, la festa en l'essencial sempre ha mantingut la mateixa estructura. Excepte el trasllat de Can Cinto a l'esplanada de dalt, la resta s'ha mantingut igual, la tómbola al porxo de l'edifici sud de la placeta, Can Cinto al final del camí, els espectacles a l'era, al camí totes les entitats, l'associació i el bar a la part de dalt, tocant a Can Cinto i a la tirolina, i la resta, les paradetes dels jocs de l'esplai *Turnemi* o altres al camí, a la plana de baix i sobretot en la placeta entre els dos edificis, al peu d'una de les palmeres mes altes de la ciutat.»⁵

És evident que aquesta etapa marca canvis en relació a l'anterior, però també ho és que manté a la vegada la majoria d'elements identificatius més emblemàtics. Una de les claus d'aquesta continuïtat en el moment de la Transició es troba, d'una banda, en el fet que un cert nombre de famílies i caps dels agrupaments escoltes Sant Jaume i Rosa Busqué s'incorporen a l'associació de veïns i, de l'altra, en la creació de l'esplai *Turnemi*, per part d'alguns excaps dels mateixos agrupaments. Això s'explica perquè aquests agrupaments, en desaparèixer l'any 1976, traspassen part del seu llegat humà i tot el seu llegat material a l'esplai *Turnemi*, que es forma el mateix any 1976 i compta amb un grup d'impulsors, alguns dels quals provenen dels propis agrupaments. L'esplai *Turnemi* hereta, doncs, el patrimoni material i també l'immaterial dels agrupaments, i d'una forma específica se li fa traspàs de la Festa del Badiu, tal com consta en un document escrit, de cessió, que es va haver de fer nominal perquè l'entitat encara no estava constituïda en el moment de signar-lo.⁶ Aquest esplai acabat de néixer necessitava, però, una entitat que l'aixoplugués i que li fes de paraigua legal i estructural. I aquesta entitat van trobar-la fàcilment, a partir de persones que feien de pont entre les dues entitats, persones coincidents que, havent estat membres dels agrupaments escoltes, ara estaven compromeses en la creació de l'Associació de Veïns del Centre. D'aquesta manera, l'esplai *Turnemi* comença les seves activitats en diferents locals de Baix a Mar seguint els passos de l'Associació de Veïns del Centre (al local del carrer de la Mercè, després al del carrer de Sant Miquel, per continuar al de Sant Joaquim i acabar al de Sant Pau). El nom de l'esplai *Turnemi* ja apareix en el primer cartell de la festa del Badiu del 1977, on també surt l'Associació de Veïns, a

més del Congrés de Cultura Catalana, i aquesta és una prova documental que esvaeix els dubtes que poden sorgir si només ens refiem dels records personals, que no sempre són del tot coincidents. A partir d'aquell any, l'esplai s'ocupa d'organitzar les parades de jocs, i ho farà durant els deu anys en què estarà en funcionament, fins que finalitza la seva activitat el curs 1986-1987.

A diferència de l'època escolta, en què eren les famílies les que portaven bona part del pes de la festa, en aquesta nova etapa, els membres de l'associació assumeixen l'organització de Can Cinto (el restaurant de campanya), el bar, la tómbola i la resta d'elements més significatius; mentre que les parades, la rateta, les anelles, la rifa del be i altres activitats adreçades a la canalla l'assumeix l'esplai. Aquesta distribució de tasques es mantindrà amb poques variacions també més endavant, quan el *Turnemi* ja feia uns anys que havia desaparegut (va ser-hi per última vegada a la festa del 1987) i l'associació es posà en contacte amb l'esplai Diplodocus (any 1989) i va ser aquest qui, mitjançant l'entitat el Micaquer, agafà el relleu de l'organització de la part de les parades de jocs i de la tómbola, mentre que el pont del mico quedà a càrrec del Centre Excursionista, encara que no de forma permanent. La primera vegada en què ja era el Micaquer qui coorganitzava la festa i es responsabilitzava sobretot de la part adreçada als infants, va ser l'any 1990.⁷ Amb aquesta incorporació es torna a enllaçar amb un aspecte que sovint sembla quedar en segon terme i al qual és important de donar valor. Tant els agrupaments escoltes com els esplais són agents de l'associacionisme juvenil amb un destacat paper en la història de l'associacionisme al nostre país, i amb un protagonisme vital per a milers d'infants i joves (i sovint també per a les famílies que s'han vinculat al seu voltant) tant des del

punt de vista lúdic com de creixement personal. La importància d'aquestes organitzacions d'educació en el lleure, que busquen educar en valors i transformar la societat, es cospa en els valors afegits que aporten, molt més enllà de la suma d'activitats que s'ofereixen.

Em sembla interessant fer també esment, dins aquesta anàlisi dels aspectes de continuïtat, del sentit del propi nom de l'esplai *Turnemi*, clara intenció de donar valor al lèxic pròpiament badaloní com a referent identitari, totalment en la línia del mot *badiu* que anomena la festa, i del *micaco*, que també apareixerà impulsat per la mateixa associació per anomenar el ball de les reinventades Festes de Maig (el Ball del Micaco), i que més tard, en el relleu entre esplais dins la pròpia festa, apareixerà de la mà del Micaquer. *Tornemi* (en realitat *tornem-hi*) és el nom que fa referència a la manera local d'anomenar el pastís de crema, *xuxo*, i deriva de l'expressió popular *Can Tornem-hi* amb què s'havia batejat la pastisseria del núm. 84 del carrer d'en Cueta, propietat dels Dalmau, i que més tard va ser Can Batuecas. Aquest sobrenom se'l van guanyar perquè oferien uns productes molt bons, que convidaven a tornar-hi ben aviat. A més dels *turnemis* (els *xuxos*), pastissos que eren d'un tast excel·lent, la pastisseria també excel·lia en la nata i el pastís de poma.

També vull esmentar una altra curiositat en aquest fil de continuïtats, curiositat lligada per un joc de noms i plaques. Tal com queda a bastament documentat per Joan Mayné, tant en el seu article en aquesta mateixa edició com en l'article de *Revista de Badalona*, en l'etapa en què l'AV es fa seva la festa, hi va tenir un gran protagonisme la lluita per recuperar el nom popular del parc i per instal·lar-hi el monòlit. Això passava el

1977 i, aquella vegada, l'activisme ciutadà feia front a una voluntat municipal hostil, predemocràtica. Fa poc més d'un any, el dia 8 de maig de 2011, gràcies a l'activisme ciutadà enxarxat en el Memorial Xesco Boix Badalona, impulsat per Joan Giral i Salvadó, es recuperà, mitjançant una campanya de subscripció popular, una altra placa per a l'era del parc. En aquest cas, la restitució de la placa no s'enfrontava a cap oposició ni força contrària a la seva existència, sinó únicament a l'oblit involuntari que sovint embolcalla l'atrafegat dia a dia del món associatiu. Aquest mural s'havia inaugurat a l'era de Can Solei el 5 de maig de 1985 en el transcurs de la Festa del Badiu. Així, l'organització de la festa retia homenatge a Xesco Boix en aquell espai on ell havia actuat diverses vegades. Cal tenir en compte que Xesco Boix havia mort tràgicament l'estiu anterior, i la commoció per la seva mort va ser molt forta a Badalona, ciutat on l'investigador de la cançó popular i mestre de l'animació infantil tenia molts vincles. Malauradament a l'hivern de 1985, l'acció d'un aiguat va trencar la paret que sostenia el mural i aquest es va perdre. Amb motiu del Memorial Xesco Boix Badalona 2009, en esdevenir-se el 25è aniversari de la seva mort, entre diversos actes commemoratius es va fer aquesta proposta de recuperar el mural i col·locar-lo al mateix lloc en el transcurs de la Festa del Badiu del 8 de maig de 2011. Com que no hi havia pressupost per fer front a la despesa, es va organitzar una subscripció popular per a la recuperació del mural, i es va encarregar a Maria Teresa Capeta una còpia fidel del que l'Associació de Veïns del Centre li havia encarregat a ella mateixa el 1985.⁸

Pel que fa a altres aspectes de la festa, aquesta ha conservat els seus eixos identitaris principals, malgrat les transformacions: la seva simbiosi amb el parc, el seu paper

d'agora, el seu compromís amb la ciutat, el seu compromís amb la cultura i l'associacionisme, i el seu tarannà intergeneracional que té especial compte amb els més joves. De fet, el parc i la festa esdevenen un petit paradís per als infants. I els elements estructurals perduren: Can Cinto, el bar, la tómbola, la plena, les parades d'entitats, les actuacions, les activitats, l'espai de Micro —que en

algunes edicions ha estat plató radiofònic i televisiu—, els escacs o el tir (ara transformat). És cert que han desaparegut dos dels elements identitaris pertanyents a les parades de jocs que més es recorden, la parada de la rateta i la rifa del be, que comportaven tenir a disposició de la festa animals vius, una cosa que avui dia no és possible. Però fins i tot aquest canvi és la prova de com la festa s'ha sabut adaptar als diferents moments socials i polítics, i a les noves sensibilitats.

Associacionisme i sinergies

Encara que l'Associació de Veïns del Centre és l'entitat referent de la festa i qui n'assumeix la responsabilitat organitzativa, al llarg de les 36 edicions aquesta responsabilitat organitzativa s'ha compartit a diferents nivells amb altres entitats coorganitzadores o col·laboradores.

És interessant ressaltar que només analitzant aquest aspecte ja podríem configurar un mapa força fiable de l'evolució del moviment associatiu a la ciutat, així com conèixer l'evolució del treball en xarxa. La Festa del Badiu sempre ha estat un pol d'atracció per a les entitats de tot tipus que hi han volgut plantar la seva parada i per a les que s'hi han implicat fent-se seva la festa. Els diferents jocs d'equilibri entre el ser a la festa i el fer la festa estan en constant moviment i evolució, però hi ha una tendència inequívoca cap a una major implicació de les entitats participants, col·laboradores o coorganitzadores, i un major esforç organitzatiu per part de l'Associació de Veïns del Centre per tal de fer possible aquesta major vinculació i treball en xarxa.

Mural de M. Teresa Capeta dedicat a Xesco Boix, restituït l'any 2011. Museu de Badalona. Arxiu d'Imatges. Fons AV del Centre.

Ara com ara no és possible fer una enumeració cronològica exhaustiva i precisa de totes les associacions i entitats que han coorganitzat, col·laborat o participat en la festa al llarg dels anys, ja que és un aspecte molt canviant, i el maneig de la documentació que cal revisar per no cometre errors en el recompte és complex. Però a grans trets, a mode d'apunts d'aproximació, es poden esmentar algunes implicacions que han perdurat durant llargs períodes i que han marcat part de la identitat de la festa.

Com ja s'ha tractat anteriorment, es pot dir que a l'hora d'organitzar la festa, l'Associació de Veïns del Centre ha comptat amb uns *partenaires* principals, estables, procedents del món de l'educació en el lleure, dos esplais, que s'han rellevat i ocupat més directament de la part infantil, no tan sols de les típiques paradetes dels jocs, sinó de moltes més oportunitats lúdiques. La festa s'ha organitzat sempre com un tot, però a l'hora de distribuir responsabilitats organitzatives, aquesta divisió ha estat important, ja que per a la dinàmica dels esplais ha comportat un eix de treball molt troncal en la seva trajectòria i un motor de dinamització i mobilització de pertinences i fidelitats. Són moltes les persones que, sense tenir cap vinculació directa amb l'associació o al barri, s'han compromès i han format part de la festa a partir de l'esplai. I moltes les que, any rere any, han crescut en tots els sentits amb la Festa del Badiu com a experiència vital inesborrable. Des d'aquest prisma, podem distingir dos moments clarament diferenciats, amb les entitats esplai *Turnemi* i el Micaquer, i dos moments sense cap entitat específica que ho munti, en què és la mateixa associació qui ho assumeix. Així, tal com ja s'ha esmentat, del 1977 al 1987 es compta amb l'esplai *Turnemi*, aixoplugat sota la pertinença a l'entitat veïnal, i de l'any 1990 al

2006 és el Micaquer, una entitat de lleure que inclou l'esplai Diplococus del barri de Can Banyadó, però que s'estructura també com a empresa social de serveis de lleure. El període del 2007 fins ara és el més llarg que s'ha viscut sense una associació d'educació en el lleure directament implicada, i és una etapa en què s'ha modificat força l'oferta d'activitats de paradetes i de jocs adreçats als infants. Aquest període comporta un pas endavant en la corresponsabilització de totes les associacions i entitats que són presents a la festa amb una parada, i ha motivat que s'impliquessin més en la festa i oferissin més i millors activitats adreçades al públic infantil. Pel que fa a les associacions pròpiament d'educació en el lleure, cal dir que hi ha esplais i agrupaments que hi són presents amb la seva parada i amb la seva aportació d'activitats, però que, ara com ara, no hi ha una major implicació en l'organització de la festa. Cal dir també que, en aquesta línia d'oferir activitats per part de les entitats, s'han consolidat col·laboracions molt diverses, esportives, de cultura popular, interculturals, de sensibilització social, reivindicatives... Un parell d'exemples d'innovacions de la darrera dècada que s'han consolidat han estat les bitlles catalanes a càrrec del Club de Bitlles Badalona (To-K-fusta) i la gimcana en cadira de rodes *I jo per on passo?* a càrrec de la Plataforma Deixem de Ser Invisibles.

Una altra col·laboració estable és la vinculada a l'organització del bar, que des de l'any 1993 fins a la seva desaparició va ser assumida per l'Associació de Veïns de Can Solei i que actualment tira endavant el CASIP (Casal Antoni Sala i Pont).

Hi ha molts altres apunts cronològics relacionats amb la participació d'entitats interessants d'analitzar, perquè en cadascuna s'hi troba tota una història d'associacionisme que ens

Xesco Boix actuant l'any 1979. Museu de Badalona. Arxiu d'imatges. Fons Associació de Veïns del Centre.

parla de naixements, creixements, i també de desaparicions. Podem seguir la pista de moltes trajectòries, i ens dibuixa sinergies antigues i noves. Antigues com la col·laboració d'Òmnium, a través de Rialles, en l'aportació d'espectacles en català quan aquesta era una tasca cabdal, i la substitució d'aquesta funció per la Xarxa d'Espectacles, que durant molts anys ha marcat el ritme de les actuacions infantils, es pot dir que seguint les petjades de Xesco Boix. Canviants i imprescindibles com la del Centre Excursionista i afins, responsable d'aportar el pont del mico i la tirolina. En constant creixement i diversificació, com són totes les entitats de cultura popular, inclosa Soca-rel. Amb força sensibilitzadora i reivindicativa, però desaparegudes a mig camí, com seria el cas de Badabiscis i Vadeverd. O responen a la major obertura i treball en xarxa, al major sentit de ciutat, que incorpora entitats com l'Ateneu de Sant Roc, AMICS o la Plataforma Badalona som totes i tots. Només esmentem aquestes per fer una petita pinzellada de com podria ser aquesta cronologia, aquest mapa associatiu, sabent que hi ha desenes i desenes d'entitats que no esmento, començant per les AMPA i alumnes de les escoles –especialment la del parc, l'Artur Martorell– i acabant per tot tipus d'ONG o per grups de vida fugaç, organitzats al voltant d'una idea o d'una reivindicació concreta.

Recullo l'opinió d'una entitat (Casal Antoni Sala i Pont) expressada per una de les seves sòcies fundadores, perquè mostra una visió que crec que pot ser generalitzable, de les entitats respecte de la festa:

«I no hi ha dubte que treballar amb l'AV del Centre vol dir participar en una de les cites anuals de les Festes de Maig, la festa del Badiu. Aquesta festa de ciutat aconsegueix aplegar

nenes, nens i persones de totes les edats al parc de Can Solei per fer d'aquest parc un lloc per a tots i totes les badalonines. Al voltant de jocs per a la canalla es donen a conèixer associacions, es creen relacions entre entitats i es donen missatges positius o reivindicatius. De vegades amb lemes i temes triats més reivindicatius que d'altres, però sempre intentant no perdre aquest aspecte històric de la festa.

La primera activitat que vam fer com a CASIP a la Festa del Badiu van ser unes bitlles catalanes a favor de Palestina. Érem allà perquè creïem i creiem en Badalona i que les Festes de Maig i també la Festa del Badiu són eixos vertebradors de la nostra ciutat. I perquè de manera lúdica pots fer arribar el teu pensament i reivindicacions a altres persones i associacions».⁹

Àgora, reivindicacions i lluites

En els seus inicis, encara que fos una festa essencialment dedicada a la infància i als jocs, el seu contingut cultural la convertia implícitament en una festa amb contingut polític, ja que el comprimís en i per la llengua i la cultura catalana conferien a aquella celebració el valor d'espai de llibertat i de confluència de complicitats que ajudaven a forjar, en les darreries del franquisme, l'emergent força i solidesa de la resistència i proactivitat de la societat civil catalana per identificar-se com a poble i defensar la seva supervivència com a nació. Aquest comprimís amb la societat democràtica, la llengua i el país és un altre dels indicadors que marquen el tarannà de la festa al llarg dels anys, i que amb l'Associació de Veïns del Centre assolirà un marcat accent polític i social, reivindicatiu i participatiu, tant d'abast local com de país. Cal tenir en compte que el relleu en l'organització s'esdevé l'any 1977, poc abans de les primeres eleccions democràtiques del

1979. L'Associació de Veïns del Centre aglutinava llavors el treball i les inquietuds d'una societat plural delerosa de sortir del fosc túnel de la Dictadura; aglutinava els anhels i el comprimís d'un nombrós grup d'homes i dones que, tot i identificar-se amb opcions polítiques diferents, feien pinya i construïen plegats les bases de la societat democràtica badalonina que estava a punt de poder començar a caminar. Però aquest tarannà de la festa no es perdrà mai més. La festa, el parc, són, un cop l'any, una autèntica àgora ciutadana.

«De la Festa del Badiu sempre m'ha atret aquesta funció d'àgora que compleix. Tant pel punt de trobada de l'associacionisme local que facilita, com, sobretot, per la trobada enraonada entre tantes persones diverses. La Festa del Badiu sempre és una àgora que bull. I el brogit i el bullidor multitudinari que omple anualment el parc de Can Solei a primers de maig no eixorda, sinó que permet enraonar amb tot el sentit de la paraula. Encara que només s'hi vingui a passejar i a badar, formar part del paisatge de la festa ja infon un caràcter d'obertura que convida a escoltar i a opinar. A fer-la petar. Enmig dels jocs, parades i actuacions hi ha temps i espai per aturar-se. D'altra banda, entre les caloroses feinejades dels molts i moltes que fan possible la festa, s'hi troben també estones d'agradable repòs que estimulen la xerrada, l'intercanvi que teixeix llaços de complicitat i aquest fer ciutat des de sota. I els amplis espais del parc componen aglomeracions, cert, però també racons de calma, racons per reflexionar participativament. Sí, la Festa del Badiu és, entre moltes altres coses, un lloc on es fa bullir l'olla, i de vegades d'allà en surten mig embastades idees que empenyen acció...

«M'agrada relacionar la Festa del Badiu amb les grans reivindicacions ciutadanes que han mobilitzat el barri, el districte, la ciutat. Com un altaveu essencial, moltes campanyes s'han començat a difondre i dinamitzar en aquest fòrum, ja sigui des de la mateixa Associació de Veïns del Centre –i en aquest sentit alguns anys la seva parada ha estat un autèntic estendard–, ja sigui des d'alguna de les entitats participants i, en molts casos, com a tema conjunt de tota la festa. Al llarg dels anys aquesta part de contingut s'ha convertit en una referència i sempre, per fer conèixer una campanya, causa o reivindicació, se segueix comptant amb l'aparador de la Festa del Badiu, ara sumat a nous aparadors multitudinaris que amb el temps ha anat guanyant la ciutat: Fira d'Artesania a Sant Roc, Mostra d'Entitats a Llefià...

«Seria llarg ressenyar totes les causes que s'han impulsat i viscut al Badiu, i en el record més personal destaquen anècdotes –com la dedicada a la pedagogia del Tonucci-Frato, la del llibre de *Nyaps-24 hores caminant pel barri*, la de la reintroducció dels nius d'oreneta o la de reivindicació dels esgrafiats de Can Ramonet–, però de manera especial ressalten les que van més lligades a temes d'inclusió i de cohesió social i ciutadana, aspectes que aquesta festa ha ajudat i ajuda a consolidar. Al voltant del canvi de mil·lenni una cadira de rodes plantada al mig de la festa cridava l'atenció sobre la lluita encetada per suprimir les barreres arquitectòniques del CAP, i continuada amb l'impuls des de l'AVC de la Plataforma Deixem de Ser Invisibles; fa poc, el parc es va engalanar de vistosos murals que se sumaven i convidaven a sumar-

Imatge d'element reivindicatiu contra les retallades, 2011. Museu de Badalona. Arxiu d'Imatges. Fons Associació de Veïns del Centre.

se a la xarxa i a la idea ‘Badalona som totes i tots’. Totes dues són mostra d’un doble compromís: el de defensar la inclusió ciutadana i la lluita pels drets i deures de tothom, i la de fer-ho treballant en xarxa.»¹⁰

He volgut reproduir bona part de l’article que vaig escriure per al monogràfic de *Revista de Badalona* per tractar el tema de com, des de l’anàlisi de les lluites que ha projectat la Festa del Badiu, es podria fer un seguiment seriós de molts aspectes de la història no tan sols de la nostra ciutat, sinó del nostre país, complementat amb tot el que aportaria l’estudi de l’aspecte associatiu. Com en altres casos, faig només uns apunts, ja que fer-ho en profunditat requereix un estudi documental d’aquestes 36 edicions de la festa. A més dels que he esmentat, vull ressenyar com a molt importants les lluites per l’escola pública al Districte 1r (no fa tants anys el tema dels edificis estava empantanegat i la falta de places era un greuge gravíssim), i els aspectes de mobilitat i humanització de la ciutat.

La gent, el factor humà

Les entitats i les activitats funcionen sota una estructura organitzativa, i la dinàmica de l’organització és molt important. Però, per damunt de tot, hi ha les persones, els equips de persones, el factor humà com a motor principal. De fet, són elements interdependents. Una de les expresidentes de l’AV del Centre diu:

«La Festa del Badiu significa un munt de coses: feina, molta feina condensada en pocs dies, però també moltes complicitats entre totes i tots. [.../...] L’AV m’ha donat

relacions personals que em van ensenyar valors, a mirar més enllà de mi mateixa, a estimar la meua ciutat, i vaig aprendre a treballar en equip de forma solidària amb companyes i companys. I el treball em va fer més lliure i amb més coneixements, més entenedors, crec, de la vida i dels seus problemes socials i col·lectius contrastant treball i realitat, i la dialèctica d’ambdós. En definitiva em vaig fer més persona.»¹¹

De la Festa del Badiu i els diferents equips de persones que l’han dinamitzat crec que és necessari ressaltar la capacitat d’incorporar persones diverses en una dinàmica de cohesió interna forta, però oberta. Aquest no és un aspecte gens menor. Malgrat que la fidelitat al compromís fa que moltes persones siguin incondicionals dels equips de treball i s’hi mantinguin durant molts anys, hi ha un equilibri entre aquestes permanències i l’entrada de gent nova i diversa que s’integra i aporta renovació i transversalitat als equips. Un dels exemples més emblemàtics i coneguts, en el cas de Can Cinto de la Palla, ha estat durant molts anys el compromís de Màrius Díaz per cuinar la *fideuà*, però la festa és plena de noms i cares que un any rere l’altre repeteixen en el seu compromís, o de cares que s’hi incorporen per primera vegada. Cada època té els seus referents. Dins el monogràfic de *Revista de Badalona* a bastament citat al llarg d’aquest article, les aportacions de Gerard Remendo i de Pep Mita (p. 54-55 i 70-72 respectivament), així com la de la Fina Niubó (p. 56-57) anomenen moltes d’aquestes persones referents. Però en realitat és impossible citar algú sense el risc de descuidar-se d’algú altre. Al llarg dels anys són moltes les persones que han

passat per l'equip humà que fa possible la festa, i la barreja d'edats i procedències és una constant. Un exemple d'aquesta obertura es troba en el fet que, a partir del 2005, any en què l'Associació de Veïns del Centre va acollir l'Espai Jove de Converses Interculturals, dins d'aquest equip s'hi han incorporat joves badalonins d'orígens diversos que fa poc temps que viuen a la nostra ciutat i que valoren aquests espais com a oportunitats de socialització en un clima d'equitat. Abdou Haddoud, un dels joves del grup, quan el mateix 2005 va escriure un resum de les activitats de l'any en el butlletí de l'AV del Centre, *El Badiu*, va destacar que el que més li havia agradat havia estat el tracte de la gent, igualitari; s'havia sentit com si fos d'allà de tota la vida.

El badiu, el parc. L'espai

Segui quin sigui l'aspecte analitzat, constatem sempre que, més enllà de les petites o grans transformacions que la festa anirà vivint durant la seva evolució, hi ha un substrat que li dona els elements de continuïtat. De tots, n'hi ha dos de completament tangibles que no canvien mai: el nom i el lloc. La seva ubicació al Parc de Can Solei (que comença el 1963 quan era finca privada cedida, segueix quan el parc es converteix en públic i continua quan s'amplia fins a l'actual Can Solei-Ca l'Arnús), fent una simbiosi indissociable festa-parc que tothom coincideix a remarcar i, d'altra banda, el nom, *badiu*, que en si mateix ja és un clar indicador de pertinença i badalonisme, de compromís per la llengua i pel patrimoni cultural, i de reivindicació d'un espai ciutadà de trobada:

«Badiu és una de les paraules que defineixen la personalitat pròpia d'una gran ciutat com Badalona. És la paraula que a Badalona defineix el pati de la casa, el lloc de trobada de les famílies que tenen la sort de gaudir d'un espai d'aquestes característiques. Però avui ja és molt més. És, de fet, un concepte que ha arrelat en l'imaginari col·lectiu de tota la ciutat, un tret identitari que, en forma de paraula, uneix els badalonins en el seu veïnatge, en la seva pertinença a una ciutat, a una geografia humana plena d'història i de tradició.»¹²

«M'agradaria parlar de la relació de la festa amb el parc, de com ha evolucionat la festa des que l'organitzava l'agrupació escolta de Sant Jaume i Can Solei era una finca privada, de com després, quan ja l'organitzava l'associació, el parc es va transformar en parc públic, es va reformar, i més tard es va fer la connexió amb el parc de ca l'Arnús, també es va traslladar l'escola i es va tornar a reformar el parc per fer-lo més accessible [...//...] El que sí em sembla important és fer palès que la festa no seria la mateixa si es fes en un altre lloc, en un altre entorn. El parc de Can Solei permet envoltar la festa d'un entorn natural, molt difícil de trobar a cap altre lloc de la ciutat, a més el fet de tenir la porta en un dels extrems obliga a anar i tornar pel mateix camí, de manera que facilita la trobada amb el que va o ve. La posició dels dos edificis també provoca una separació entre la placeta i l'era, entre els espectacles i les paradetes o la tómbola, aquests dos edificis ajuden a fer més llarg el recorregut. Us imagineu el recinte de la festa sense aquests dos edificis? Segur que la festa seria diferent.»¹³

Ja quan era una festa exclusiva per a les famílies i entorn que formaven part de l'Agrupament Escolta, i malgrat que calia una invitació perquè era necessari un sistema de control que previngués al màxim la possibilitat que la festa fos fiscalitzada per elements del règim dictatorial franquista, la voluntat ja era de festa popular. La compromesa i generosa cessió per a ús públic d'aquest espai quan era finca privada, per voluntat de la família Coma Cros és un indicador que marcarà des d'un inici aquest sentit públic i comunitari que arribarà al seu màxim exponent amb el relleu de l'Associació de Veïns del Centre en l'organització de la festa i amb la conversió de l'espai en parc públic. Tot i que actualment aquest parc ja el coneixem amb el nom compost Can Solei-Ca l'Arnús com si fos una sola unitat, i que a efectes pràctics ho és perquè les dues finques estan unides, és important no oblidar la gran diferència que hi ha hagut en cadascun dels processos per convertir-se en parc públic. En el cas de Can Solei, la família Coma Cros tenia voluntat de posar l'espai al servei de la ciutat, i l'únic problema que hi va haver va ser amb el nom, per discrepància amb l'Ajuntament predemocràtic (tal com explica Joan Mayne tant en el monogràfic de *Revista de Badalona* esmentat al llarg d'aquest article com en aquest mateix número de *Carrer dels Arbres*). En canvi, en el cas de Ca l'Arnús, assolir-lo com a parc públic va costar una llarga i continuada lluita veïnal i un complicat procés judicial que va tenir un punt d'inflexió quan es va intentar enderrocar el mur que separava les dues finques, el 12 d'octubre de 1996, en una de les moltes activitats convocades i organitzades per la Plataforma Ca l'Arnús Parc Públic. Van ser moments de molta tensió amb

intervenció de la Guàrdia Urbana i amb un seguit d'accions continuades. Al novembre del 2000 es van celebrar unes jornades sobre usos i serveis de Ca l'Arnús. Al desembre del mateix any, l'Ajuntament i els propietaris van signar un conveni de permuta i es va celebrar l'acord menjant els torrons al parc, però no va ser fins a l'abril de 2003 que l'Ajuntament va enderrocar definitivament el mur que separava les dues finques i va resoldre, amb una ordre judicial, el tema del darrer ocupant de la finca. Aquell any els dos parcs ja van quedar units, però Ca l'Arnús encara va trigar uns anys a poder ser usat plenament com a parc públic, de manera que aquesta annexió provisional va afectar en certa manera la distribució de la Festa del Badiu, i més tard, l'annexió definitiva va aportar nous canvis de distribució i mobilitat. Actualment els dos parcs funcionen com un de sol, però la Festa del Badiu, ara com ara, ocupa només els terrenys de Can Solei.¹⁴

Notes

1. Salvador DROCH I LÓPEZ, Salvador. «La festa del badiu 50 anys». Dins *Revista de Badalona, 50 anys de Festa del Badiu*. Badalona, IV Època, maig de 2012, p. 59.
2. Jaume OLIVERAS I COSTA. «Cinquanta anys de compromís amb el poble». Dins *Revista de Badalona, op. cit.*, p. 62-63.
3. Joan SOLER I AMIGÓ. «Les primeres noves Festes de Maig». Dins *Revista de Badalona, op. cit.*, p. 62-63.

4. Jaume OLIVERES I COSTA. «Op cit.», p. 62-63.
5. Salvador DROCH I LÓPEZ. «Op. cit.», p. 59.
6. Informació aportada per Anna Real, dipositària del document, i Eulàlia Franquesa, ambdues membres fundadores de l'Esplai *Turnemi*. Juliol 2002.
7. Informació aportada per Conxita González, membre de l'AV del Centre i referent de la festa des dels seus inicis, en entrevista de juliol del 2012.
8. Informació documentada per Joan Giralt Salvadó, juliol 2002.
9. Marta FERRÉS I ANGLADA. «Des del bar de la Festa del Badiu». Dins *Revista de Badalona, op. cit.*, p. 64-65.
10. Maria Dolors SABATER PUIG. «L'àgora inclusiva». Dins *Revista de Badalona, op. cit.*, p. 60-61.
11. Montserrat CLAVERO. «Records i vivències». Dins *Revista de Badalona, op. cit.*, p. 58.
12. ETEVE I FIGUERAS, Salvador. «50 anys de germanor i identitat». Dins *Revista de Badalona, op. cit.*, p. 7.
13. DROCH I LÓPEZ, Salvador. *Op. cit.*, p. 59.
14. La informació referent a la Plataforma Ca l'Arnús Parc Públic. I tota la lluita duta a terme l'ha aportat Pedro Jesús Fernández, qui és dipositari de la informació documental (juliol 2012).